



**Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Кафедра криміналістики, судових експертиз та поліграфології**

**Національний центр судових експертиз при
Міністерстві юстиції Республіки Молдова
Одеський науково-дослідний інститут судових
експертиз Міністерства юстиції України**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА»

27 листопада 2025 року, місто Одеса



**EXPERT SUPPORT IN THE INVESTIGATION OF
ORGANIZED CRIME:
INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL
PRACTICE**

**Proceedings of the International Scientific and Practical
Conference**

27 November 2025

*Odesa
2025*

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології НУ«ОЮА» (протокол № 9 від 24 листопада 2025 року)
Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ОНДІСЕ (протокол №9 від 1 грудня 2025 року)*

Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 27 листоп. 2025 р. / [орг. комітет: С. Ківалов, М. Аракелян, О. Катаррага, Д. Кішко, Д. Колодін, А. Колодіна, Л. Аркуша та ін.]; Нац. ун-т Одеськ. юрид. акад. кафедра криміналістики, суд. експертиз та поліграф.; Нац. центр суд. експерт. при Міністер. юстиц. Респуб. Молдова; Одеськ. Наук.-дослідн. ін-т суд. експер. Міністер. юстиції України. Одеса: НУ «ОЮА», 2025. 450 с.

У збірнику викладено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика», в якій взяло участь понад 100 науковців і практиків з України та інших держав Європи. Представлено актуальні дослідження обговорень таких наукових і практичних проблем, як: експертне забезпечення протидії окремим видам організованої злочинності; використання спеціальних знань та експертне забезпечення розслідування організованої злочинності в умовах збройного конфлікту; міжнародна співпраця у сфері експертного забезпечення протидії організований злочинності: досвід та практика; інформаційне забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинною діяльністю; інноваційні технології та сучасні методи розслідування у протидії організованій злочинності; кримінально-правові, кримінально-процесуальні та кримінологічні проблеми забезпечення протидії організованій злочинності.

Висловлюємо вдячність усім авторам за активну участь, якісний науковий матеріал та високий рівень академічної доброчесності.

Матеріали викладені в авторській редакції.

Відповідальність за зміст, наукову новизну, коректність цитування та достовірність фактичного матеріалу несуть автори.

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Автори статей, 2025

*Recommended for publication by the decision of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology NU «OLA» (Pr. 9, November 24, 2025)
Recommended for publication by the decision of the Academic Council of ONDISE (Pr. 9, December 1, 2025)*

Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Odesa, 27 November 2025) / [Organizing Committee: S. Kivalov, M. Arakelyan, O. Cataraga, D. Kishko, D. Kolodin, A. Kolodina, L. Arkusha et al.]; National University «Odesa Law Academy», Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology; National Centre of Judicial Expertise of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova; Odesa Scientific Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine. Odesa:NU«OLA», 2025. 450 p.

The Proceedings contain papers presented at the International Scientific and Practical Conference «Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice», which brought together over 100 scholars and practitioners from Ukraine and other European countries. The materials address urgent scientific and practical issues, such as expert support for combating specific types of organized crime; the use of specialized knowledge and expert support for investigating organized crime during armed conflict; international cooperation in forensic support for combating organized crime; information support for law enforcement in countering organized criminal activity; innovative technologies and modern investigative methods; and criminal law, criminal procedure, and criminological issues in ensuring effective counteraction to organized crime.

We express our sincere gratitude to all authors for their active participation, high-quality academic contributions, and strong adherence to academic integrity.

The materials are published in the authors' original versions.

Authors bear responsibility for the content, scientific novelty, accuracy of citations, and reliability of factual information.

© National University «Odesa Law Academy», 2025
© Authors of articles, 2025

Юрій ВІНОКУРОВ

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ У РОЗСЛІДУВАННІ
ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....170

Марина ВОЙЧИШЕНА

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ.....174

Ростислав ГОЛОВАЧ, Сергій ШЕРЕМЕТОВ, Володимир БАБЕНКО

СУДОВА ВІЙСЬКОВА ЕКСПЕРТИЗА У ПРОТИДІЇ ВІЙСЬКОВІЙ ОРГАНІЗОВАНИЙ
ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....177

Polixenia GRECU

SEMNIFICAȚIA URMELOR DE APĂRARE ÎN INTERPRETAREA MECANISMULUI
AGRESIUNII.....182

Єлизавета ДРИГА

ЗНАЧЕННЯ ВИСНОВКУ СПЕЦІАЛІСТА У ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО НЕЗАКОННИЙ ОБІГ
ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ.....186

Віктор ЗАГОРОДНІЙ, Ігор ЗАГОРОДНІЙ

ВЛАСНІ СПЕЦІАЛЬНІ КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЗНАННЯ СЛІДЧОГО ТА ДЕТЕКТИВА.....190

Юлія ЗГОДА

РОЛЬ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОРИСЛИВИХ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО
СТАНУ.....194

Христина КІЛІМІЧЕНКО

ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО
ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТІВ ЖІНОК, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ
ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....197

Олександр КОТЛЯРЕНКО

БОЙОВИЙ ІМУНІТЕТ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАВДАНЬ СУДОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ..... 200

Дар'я КРИВЕНЧЕНКО, Юлія СЕМКО

ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ОЗНАК ЗАКЛИКІВ ДО ПІДТРИМКИ
РІШЕНЬ ТА/АБО ДІЙ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА, ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ ТА/АБО
ОКУПАЦІЙНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА.....204

Сергій ЛЯХОВЕЦЬКИЙ

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У КОНТЕКСТІ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК
ДОВЕДЕННЯ ОСОБИ ДО САМОГУБСТВА.....209

Ірина МАКОГІН

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТИЗИ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ
ЩОДО ВБИВСТВ, ВЧИНЕНИХ ЧЕРЕЗ НЕОБЕРЕЖНІСТЬ.....212

Котляренко Олександр

*кандидат юридичних наук, полковник юстиції у відставці,
завідувач відділу досліджень діяльності військ лабораторії військових
досліджень Київського науково-дослідного інституту судових експерти,
м. Київ, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8776-2515>

електронна адреса: lida_oleg@ukr.net.

**БОЙОВИЙ ІМУНІТЕТ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАВДАНЬ
СУДОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ**

У тезах проаналізовано поняття «бойовий імунітет». Акцентовано увагу, що воно є складним для правозастосування у судово-експертній діяльності, адже такі його категорії як «розумна обачність» та «виправданий ризик» мають оціночний характер. Зроблено висновок, що враховуючи довготривалий характер збройної агресії російської федерації проти України, на теперішній час потреба в удосконаленні завдань судової військової експертизи є вкрай необхідною.

Ключові слова: бойовий імунітет, судова військова експертиза, воєнні (бойові) дії, Збройні Сили України.

Kotlyarenko Oleksandr

Ph.D in Law, colonel of justice,

Head of the Department of Research on the Activities of Troops, Military Research Laboratory, Kyiv Research Institute of Forensic Experts, Kyiv, Ukraine

**COMBAT IMMUNITY AS A FACTOR IN TRANSFORMING
THE TASKS OF FORENSIC MILITARY EXPERTISE**

The theses analyze the concept of «combat immunity». It is emphasized that it is difficult to apply in forensic activities, since its categories such as «reasonable caution» and «justified risk» are of an evaluative nature. It is concluded that, given the long-term nature of the russian federation's armed aggression against Ukraine, the current need to improve the tasks of forensic military expertise is extremely necessary.

Key words: combat immunity, forensic military expertise, military (combat) operations, Armed Forces of Ukraine.

Новий етап повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, який розпочався 24 лютого 2022 року, спричинив запровадження воєнного стану та фактичний початок воєнних (бойових) дій, а також введення в дію низку актів надзвичайного правового регулювання. Йдеться про наявність безпрецедентних до того часу політико-правових рішень, ухвалених органами державної влади, які спрямовані на відсіч збройної агресії.

Section 2. Use of special knowledge and expert support for the investigation of organized crime in conditions
of armed conflict

Вказані події зумовили значне збільшення чисельності Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, діяльність яких безпосередньо пов'язана із застосування зброї та бойової техніки. Довготривале ведення воєнних (бойових) дій на території України негативно позначилося на стані злочинності у воєнній сфері, призвело до суттєвого зростання кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених розділами XIX, XX Кримінального кодексу України.

Як відомо, запорукою ефективного, швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування згаданих кримінальних правопорушень є використання спеціальних знань та можливостей судової експертизи, зокрема військової: щодо застосування видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, тимчасового оперативного підпорядкування підрозділів, порядку віддання та виконання наказів, управління військами, тощо.

З огляду на виклики сьогодення, пов'язані з постійно триваючою збройною агресією російської федерації, а саме прийняття військовими службовими особами усіх рівнів нестандартних управлінських рішень в умовах воєнного стану, перебування значної кількості підрозділів Збройних Сил України на лінії безпосереднього зіткнення із переважаючими силами противника, де ситуація постійно змінюється, для органів досудового розслідування під час розслідування у кримінальних провадженнях за фактами подій, що призвели до втрати особового складу, військової техніки та озброєння в процесі ведення воєнних (бойових) дій або проведення оборонних чи наступальних операцій, існує постійна потреба у проведенні саме судових військових експертиз. При цьому, під час проведення таких експертиз виникає необхідність у наданні оцінки діям (бездіяльності) військового командування, а також управлінських рішень як безпосередньо командирів підрозділів нижчої ланки, так і вищого військового командування.

Для аналізу і оцінки прийнятих начальниками органів військового управління управлінських рішень потрібно залучати судових експертів, які мають досвід проходження військової служби в органах військового управління на посадах старшого (вищого) офіцерського складу, експертно-аналітичні здібності, як правило, мають науковий ступінь (вчене звання), допуск до державної таємниці та оперативний (стратегічний) рівень військової освіти, яких катастрофічно не вистачає сьогодні в існуючих державних спеціалізованих експертних установах.

Із набрав чинності Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2124-IX, зокрема із введенням поняття «бойовий імунітет», виникла також потреба у проведенні експертної оцінки обстановки, в якій відбувалися втрати особового складу бойової техніки та іншого військового майна, настали негативні наслідки застосування озброєння та військової техніки під час відсічі збройної агресії, можливості

передбачити їх під час планування таких завдань (дій), а також виправданості їх настання.

Варто відмітити, що саме визначення поняття «бойовий імунітет» є складним для правозастосування у військово-юридичній спільноті, адже такі його категорії як «розумна обачність» та «виправданий ризик» досить важко застосувати через їх оціночний характер, оскільки їх тлумачення завжди має «суб'єктивний відтінок», а також є такими, що не сприймаються однаково будь-яким суб'єктом застосування. На нашу думку, на етапі планування операції (бойових дій) командири (начальники) змушені передбачати втрати особового складу, бойової техніки чи іншого військового майна, але спрогнозувати їх кількісні показники, а тим більше здійснити процедуру оцінки прийнятих командиром рішень з позиції прояву ним «розумної обачності» та охоплення заподіяної шкоди «виправданим ризиком» на практиці може виявитися дуже складним завданням, що підтверджується актуальною судовою практикою.

У цьому контекст вбачаємо доречною тезу, висловлену директором Одеського НДІСЕ Дмитром Кішком у вітальній промові до учасників конференції, у якій він зазначив, що «військова експертиза – це синтез технічного, юридичного, криміналістичного, а часто – і гуманітарного напрямків. Це та сфера, де точність стає моральним обов'язком, а методика – питанням національної безпеки» [1].

Відтак, розширення меж людського розсуду під час аналізу прийнятих командиром рішень крізь призму правової категорії «бойовий імунітет» не приносить очікуваної ясності і недвозначності, не забезпечує передбачуваності застосування правових норм, та, як наслідок, визначення стандарту розумної та обачливої поведінки особистості може попадати в залежність від суб'єктивної оцінки судового експерта.

Варто відмітити, що нещодавно на базі Національної асоціації адвокатів України було проведено професійне обговорення з порушеного нами питання. За результатами дискусії модератор заходу Олексій Шевчук резюмував, що «бойовий імунітет і судова експертиза є невіддільними категоріями» [2].

Необхідність експертних висновків із цих питань обумовлена потребою застосування спеціальних знань відповідних фахівців у військовій (воєнній) сфері, оскільки саме існування поняття «бойовий імунітет» є **не підставою** для звільнення від кримінальної відповідальності, **а обставиною**, що виключає протиправність діяння, адже заподіяння шкоди суб'єкту кримінально-правової охорони при виконанні завдань із відсічі збройної агресії іншої держави проти України є правомірним.

Так, кримінальна відповідальність наставатиме, якщо загибель особового складу, втрата бойової техніки, захоплення ворогом наших територій сталися у зв'язку з бездіяльністю військової влади або перевищенням військовою посадовою (службовою) особою влади чи службових повноважень.

Досліджувати подібні обставини надзвичайно складно, адже під час оцінювання рішень командувачів (командирів) потрібно брати до уваги спеціальні,

Section 2. Use of special knowledge and expert support for the investigation of organized crime in conditions
of armed conflict

специфічні лише для конкретної воєнної ситуації обставини. Наприклад, чи були досконало вивчені наявні розвідувальні дані, чи під час ухвалення рішення було проведено рекогносцировку, виконано інші вимоги бойових (оперативних, планувальних) документів, чи були військовослужбовці забезпечені необхідною зброєю та всіма засобами особистого захисту. Належну оцінку таким обставинам можуть дати лише судові військові експерти, які мають спеціальні знання не лише у військовій сфері, а й у інших суміжних сферах (воєнній, правовій, тощо).

Підсумовуючи викладене, вважаємо необхідним наголосити, що враховуючи наявність беззаперечних чинників, які, насамперед, спричинені довготривалою збройною агресією російської федерації проти України, на теперішній час потреба в удосконаленні визначених «Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень» завдань судової військової експертизи є надто гострою та вкрай необхідною, адже очевидно, що в осяжному майбутньому кількість, обсяги та різновиди судових військових (а можливо і воєнних) експертиз, зокрема для з'ясування наявності обставин, що виключають протиправність діяння (бойовий імунітет) відповідних суб'єктів, лише збільшуватиметься.

Перелік використаних джерел:

1. Вітальне слово директора Одеського НДІСЕ Кішка Д.І. до учасників *Всеукраїнської науково-практичної конференції «Військова експертиза в умовах сьогодення: проблемні питання та шляхи їх вирішення»*, (25.04.2025). URL: <https://ondise.minjust.gov.ua/pro-pochatok-roboti-vseukra%D1%97nsko%D1%97-naukovo-praktichno%D1%97-konferenci%D1%97-vijskova-ekspertiza-v-umovax-sogodennya-problemni-pitannya-ta-shlyaxi-%D1%97x-virishennya/>.

2. Бойовий імунітет: хто і як має оцінювати рішення командира ? *Незалежне професійне обговорення на тему «Бойовий імунітет як механізм правового захисту військових»*, (01.05.2025). URL: <https://unba.org.ua/news/10229-bojovij-imunitet-hto-i-yak-mae-ocinyuvati-rishennya-komandira.html>.